

A GYERMEK JÓL-LÉTÉNEK MONITOROZÁSA AZ EURÓPAI UNIÓBAN

A „CHILD WELL-BEING IN THE EUROPEAN UNION:
BETTER MONITORING INSTRUMENTS FOR BETTER POLICIES”
JELENTÉS MAGYAR NYELVŰ ÖSSZEFOGLALÓJA

Budapest, 2011. június

KÖZIGAZGATÁSI ÉS IGAZSÁGÜGYI
MINISZTERIUM
TÁRSADALMI FELZÁRKÓZÁSÉRT FELELŐS ÁLLAMTITKÁRSÁG

TÁRKI
TÁRSADALOMKUTATÁSI INTÉZET ZRT.

Social
Research
Institute Inc.

A TÁRKI Társadalomkutatási Intézet, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkársága megbízásából, jelentést készített *Child well-being in the European Union – Better monitoring instruments for better policies* (A gyermekek jól-létének monitorozása az Európai Unióban) címmel. A jelentés a magyar EU elnökség háttéranyagául szolgál.

Elégséges anyagi erőforrások, kognitív fejlődés, mentális és lelki egészség, biztonságos környezet és társadalmi kapcsolatok – mind-mind hozzájárulnak ahhoz, hogy a mai gyermekek sikeres önmegvalósításhoz, társadalmi integrációjához és jövedelemszerző képességéhez. A jól-lét általános növekedése, tehát a folyamatos előrelépés a gyermekek jólétének, egészségi állapotának, tudásának és készségeinek, valamint társadalmi részvételének területén, nemcsak önmagában fontos, hanem azoknak a társadalmaknak a túléléséhez és fejlődéséhez is nagymértékben hozzájárul, amelybe ezek a gyermekek beleszületnek. Ez a kiindulópontja azoknak a tudományos és a társadalompolitikai gyakorlat javítására irányuló kutatásoknak, melyek a gyermekek jól-létével foglalkoznak. Ez a jelentés is ebbe a keretbe illeszkedik.

A szülők, a szélesebb értelemben vett család, a helyi közösségek és a társadalom közösen viseli annak felelősségét, hogy a gyermekek a lehető legjobb környezetben és a legjobb szolgáltatások igénybevételével fejlődhessenek és teljesíthessenek ezeken a területeken. Ennek nyomon követése azonban tipikusan szakpolitikai feladat. Ehhez szükség jól megtervezett kutatásra, az indikátorok körültekintő megválasztására, rendszeres mérésre és ezek eredményének közzétételére van szükség, továbbá tanácsadásra a leghatékonyabb szakpolitikai eszközök megválasztásához, és visszacsatolásra, amikor a folyamatok félresiklanak. Ennek a jelentésnek az a célja, hogy hozzájáruljon a gyermekek jól-létének monitorozása terén folyó nemzetközi kutatásokhoz és szakpolitikai gyakorlathoz, melyek célja a hatékonyabb monitorozás eszközök kidolgozása az Európai Unió és tagországai számára.

A jelentés szervesen illeszkedik az Európai Bizottság Nyitott Koordinációs Mechanizmusának gyakorlatában megjelenő, a gyermekeket fősodorba helyező politikai folyamatba. A folyamat, melynek kezdete 2005-re tehető, az Unió elkötelezettségét fejezi ki a gyermekek szegénysége és társadalmi kirekesztettsége elleni fellépés, illetve a gyermekjól-lét előmozdítása terén. A jelentés közvetlenül két korábbi dokumentumra támaszkodik:

- az Európai Bizottság Szociális Védelmi Bizottságának a gyermekek szegénységével és jól-létével foglalkozó munkacsoportja által összeállított jelentésre (EU Task-Force on child poverty and well-being, 2008: *Child poverty and well-being in the European Union: Current status and the way forward*), valamint
- a TÁRKI és a brüsszeli székhelyű Applica vezette nemzetközi konzorcium által, az Európai Bizottság Foglalkoztatási, Szociális Ügyek és Társadalmi Összetartozás (korábban: Foglalkoztatási, Szociális és Egyenlő Esélyek) Főigazgatósága megbízásából – az előző pontban hivatkozott jelentés ajánlásaira alapozva - készített, *Child poverty and child well-being in the European Union* (2010) jelentésére.

Az európai tagállamok politikai elkötelezettsége a gyermekek szegénysége és kirekesztettsége elleni fellépésben a belga elnökség alatt is kifejezésre jutott, 2010. második felében. A belga kormány javaslatot tett a jövőben követendő társadalompolitika gyakorlat eszköztárára ezen a területen, mely három elemre építkezik: készpénzes támogatás, aktív befogadás és a gyermeki jogok biztosítása. Ezt követően, az Unió 2011. első félévi magyar elnökségét adó magyar kormány megbízta a TÁRKI Társadalomkutató Intézetet a jelentés elkészítésével, így biztosítva a folyamat továbbvitelét, annak az indikátorfejlesztési és monitorozási gyakorlat erősítésével, mely lehetőséget ad a tagországok számára a gyermekszegénység elleni harc és a gyermekek jól-létének javítására tett erőfeszítéseik növelésére. Mind a belga elnökség javaslata, mind pedig a magyar kormányzat előterjesztése, a gyermekszegénység témakörében 2012-ben várható bizottsági ajánláshoz kapcsolódik.

A jelentés olyan elemzési és összehasonlító értékelési eszközök köré szerveződik, melyek a gyermekek jól-létéhez kapcsolódóan a monitorozást, a kulcsproblémák azonosítását, valamint a szakpolitikai beavatkozásokhoz rendelt célok meghatározását és a beavatkozás területeinek kijelölését segítik, az alábbiak szerint.

- Javaslat a gyermekszegénységet és a gyermekek jól-létét mérő, kiegyensúlyozott és komplex indikátorrendszerre (1. fejezet). Ennek fontosabb lépései:
 - indikátorfejlesztés, a Nyitott Koordinációs Mechanizmus keretében a tagállamok által közösen elfogadott társadalmi befogadás indikátorokkal, valamint az Európa 2020 stratégiához kapcsolódó szegénységi cél meghatározásához használt indikátorokkal összefüggő szakmai munka nyomán követésével és beépítésével;
 - indikátorfejlesztés a TÁRKI-Applica (2010) jelentésben javasolt indikátorrendszer kiegészítésével az oktatás, az egészség és a életmód-kockázat területén;
 - az indikátorrendszer kiegyensúlyozottabbá tétele a gyermekkor fontosabb életszakaszai mentén;
 - a méltányossági szempontok megerősítése az indikátorrendszeren belül, a szülők, illetve a háztartás társadalmi státuszát mutató háttérváltozók kiterjesztésével;
 - a korábbiakhoz képest újabb mikro-adatállományok bevonása az indikátorfejlesztési folyamatba;
 - a rendelkezésre álló adatok frissítése a – lehetőség szerint - 2009-es, illetve az elérhető legfrissebb referenciaévre.
- Összehasonlító helyzetjelentés a gyermekek jól-létéről az Unió tagállamaiban, az 1. fejezetben javasolt indikátorrendszer segítségével, az anyagi és nem anyagi jól-lét fontosabb dimenzióiban (2. fejezet).
- A gyermekek jól-létének átfogó, ugyancsak a javasolt indikátorrendszeren alapuló bemutatása tagállami szinten, amely azonban több, eltérő viszonyítási pontokhoz kapcsolódó mércék szerinti összehasonlítást is tartalmaz. Ennek eszköze a jelentésben bemutatott, háromoldalas ún. *policy marker report card*.
- A gyermekek jól-létének minden területét átfogó, a szakmapolitikai célok teljesülésének és a beavatkozások hatásainak mérésére szolgáló értékelési és elemzési eszköz kialakítása (4. fejezet). A *gyermekek jól-létének monitorozásának keretrendszere* a javasolt indikátorrendszer elemeinek többségére épülő elemzési és értékelési eszköz, melynek alapvető célja, hogy a tagállamok számára egyértelművé tegye a gyermekek jól-létének azokat a területeit, melyek az adott ország esetében súlyos problémát jelentenek, és következésképpen beavatkozásra várnak.
- A gyermekek jól-létéhez kapcsolódó indikátorfejlesztési folyamat szakmai továbbvitelére vonatkozó javaslatok, három kiemelt területen (5. fejezet):
 - az indikátorfejlesztésben,

- a monitorozás és a helyzetjelentés gyakorlatában, valamint
- az adatinfrastruktúra fejlesztésében.

A jelentés elkészítése során figyelemmel voltunk és támaszkodtunk azokra az indikátorfejlesztési munkákra is, melyek nem az Európai Unió keretein belül, hanem más nemzetközi intézmények műhelyeiben folytak az elmúlt időszak során. Ilyen vonatkoztatási pontnak tekintettük különösképpen az OECD *Doing better for children* (2009), valamint az UNICEF Innocenti Research Centre *An overview of child well-being in rich countries* (Report card 7) és *The children left behind* (Report card 9) című jelentéseit.

A jelentést 2011. június 14-én megvitatta az Európai Bizottság Szociális Védelmi Bizottságának Szociális indikátorok fejlesztéséért felelős munkacsoportja.

Budapest, 2011. június.